

**This is an electronic reprint of the original article.
This reprint *may differ* from the original in pagination and typographic detail.**

Author(s): Niemi-Pynttäre, Risto

Title: Dostojevski: Heikko sydän

Year: 2015

Version:

Please cite the original version:

Niemi-Pynttäre, R. (2015). Dostojevski: Heikko sydän. Maailmankirjat. Käännöskirjallisuuden verkkolehti, 10.1.2015. <http://www.maailmankirjat.maape.net/?p=1941>

All material supplied via JYX is protected by copyright and other intellectual property rights, and duplication or sale of all or part of any of the repository collections is not permitted, except that material may be duplicated by you for your research use or educational purposes in electronic or print form. You must obtain permission for any other use. Electronic or print copies may not be offered, whether for sale or otherwise to anyone who is not an authorised user.

Dostojevski: Heikko sydän

Liikaa ystävyyttä, rakkautta ja työtä. RISTO NIEMI-PYNTTÄRI essee 10.1.2015

Työstressi on **Dostojevskin** lyhyessä ”Heikko sydän” kertomuksessa sama kuin uuden vuoden lupaus. Kertomus alkaa uuden vuoden aattona, mutta enempää uuteen vuoteen ei viitata. Se on tarinan topos, yleinen kehys, jolla ei ensin näytä olevan kummempaa merkitystä. Paitsi että kehukseen kuuluu uusi vuosi lupauksena.

Vasja on ikään kuin ihmisen hahmon ottanut kysymys tulevasta vuodesta. Vasjaa voi luonnehtia romanttiseksi entusiastiksi. Hän on hahmo, joka syöksyy tulevaisuuteen nopeammin kuin todellisuudessa on mahdollista. Kuka sitä kestäisi? Hän on uuden vuoden komeetta, burnout.

Vasja. Mitä aiot saada aikaan alkavana vuonna, no, mennä naimisiin, viettää aikaa parhaan ystävän kanssa ja tehdä työtä. Kertomuksen loppu sitten näyttää mitä tuleva vuosi tulee sitten olemaan.

Uudenvuoden aattona Vasjalle on luvassa kaikkea: paljon rakkautta, lämmintä ystävyyttä ja työtä. Tästä ilosta Vasja kimpoaa raketin tavoin ja nousee huippuunsa muutamassa päivässä sekä työteliäässä yössä – kärehtäen lopuksi.

Vasja on mitä sympaattisin, herkin ja innokkain nuorukainen. Kaikki onnistuisi, maailma olisi hänen, kunhan hän saisi tehtyä ison kirjoitusurakan. Hänellä on työn alla tekstin jäljennystyö, josta hän saisi tarpeellisen palkkion. Mutta Vasja yrittää liikaa, kirjoittaa yö yön jälkeen niin, että häntä alaa jumittaa.

On aatto, mutta juhlia tai vuoden vaihtumisen hetkeä ei kuvata. Vasja palaa iltapäivän retkeltään kimpakkämpään, jonka hän jakaa sydänystävänsä Arkadin kanssa. Molemmat ovat nuoria ja varattomia virkailijoita, jotka auttavat kykyjensä mukaan toisiaan. Tarkemmin sanoen se, miten Arkadi eläytyy ystävänsä, paljastuu tarinan keskeiseksi kysymykseksi.

Koko kertomuksen ydin, kehoitus suureen empatiaan, tulee esiin heti ensimmäisessä kohtauksessa. Arkadi hyökkää oitis Vasjan kimppuun. Alkaa paini joka vetää lukijankin mukaan – se antaa mallin kuinka Vasjaan tulee suhtautua. Tuon miehekkään painin lopuksi Vasjasta puristetaan totuus esiin. Tämä tunnustaa olevansa rakastunut, ja enemmänkin, hän on juuri mennyt kihloihin.

Tästä tiedosta Arkadin empatia myötäeläytyminen puhkeaa valtaviin mittoihin. Hän on jopa ystävänsä onnellisempi tämän onnen vuoksi. Sellainen on mahdollista, ja hyvälle kertomukselle luontaista: lukijan tuleekin olla onnellisempi kuin kertomuksessa esiintyvä onnen figuuri. Arkadi julistaa rakastavansa ystävänsä puolisoa yhtä paljon kuin tämä, hän alkaa kiihkeästi suunnitella kaikkien kolmen yhteistä tulevaisuutta:

”Ensinnäkin. Vasja, tulen olemaan sinun kaikkien lastesi kummina, ensimmäisestä viimeiseen asti, ja toiseksi, Vasja, minun tehtäväkseni jää huolehtiminen tulevaisuudesta. On ostettava kalustoa, vuokrattava asunto, sellainen, että sinulla, hänellä ja minulla, jokaisella olisi oma soppensa ... Hankimme hänelle kaiken! Voi miten ahkerasti teemmekään työtä!

...Limenkasta tulee meidän yhteinen kassanhoitajamme, emme käytä kopeekkaakaan turhaan! (22).

Tämä empatia on niin venäläistä ja niin kirjallista, Amerikassa kaikki tämä olisi komediaa. Ystävyys, joka ei tunne empatiassaan rajoja, muuttuisi muualla häiritseväksi, kuten Jim Carrey sen esittää Sähköputkimiehessä. Eriskummallinen kaapeliamentaja päättää ryhtyä sydänystäväksi tavalliselle amerikkalaiselle miehelle. Niin, tunteellisuus miesten kesken, keskinäisen empatian ja tunteiden ylinäyttelemisen onkin turvallinen valinta. Ironisoivaa liioittelua. Dostojevski hakeutuu näiden tunteiden alueelle toisella tapaa. Kysymys ei ehkä ole piilevästä homoseksuaalisuudesta vaan yksinkertaisesti myötätunnosta.

Dostojevski kertoo tämän kaiken tavalla, joka ei enää ole mahdollinen. Onneksi lukijalle on jäänyt ikivanha vanha eläytymisen mahdollisuus, mutta kukapa suostuisi enää epäuskottavaan ylitunteellisuuteen. Tunneryöpyt kuohahtelevat kohtauksesta toiseen. Jos lukijan eläytymiskyky ei riitä, niin kertomus muuttuu huokailuksi. Tosin Dostojevski on helpottanut ongelmaa asettamalla Arkadin välittäjäksi, myötäeläytymisen malliksi lukijalle.

Vastakihlautuneen Vasjan elämä on niin onnellista, että hän ei malta istua kirjoittamassa. Arkadi on huolissaan: kaikki voi kaatua, jos Vasja ei saa kopiointityötään tehtyä.

Uudenvuoden yön Vasja työskentelee, mutta heti kun päivä koittaa, hän karkaa kaupungille, ostamaan kihlatulle lahjaa, tapaamaan häntä, eikä työ etene. Arkadi valvoo yöt läpi hänen työskentelyään. Arkadi tukee ja kannustaa, sekä eläytyy ystäväänsä ja myötäilee häntä. Konkreettisesti Arkadi on hahmo, joka juoksee koko ajan Vasjan perässä, eikä siksi voikaan pelastaa ystäväänsä.

Toisena työskentelyn yönä Vasja yrittää kirjoittaa nopeammin, mutta alkaa nukahdella. Seuraavana aamupäivänä hän on entistä levottomampi, karkaa kaupungille mitätöntä asiaa hoitamaan. Sitten hän palaa jäljennestyöhönsä yrittäen kirjoittaa vieläkin nopeammin. Arkadi alkaa olla todella huolestunut:

- Vasja, en enää tiedä miten sinun kanssasi olisi puhuttava ... Pelkään ... sinä tapat minut tuolla surullasi.
- Älä välitä, älä välitä, sanoi Vasja ja lysähti raukeana tuolille. Arkadi huolestui yhä enemmän.
- Tuonko vettä, Vasja ! Vasja !
- Ei tarvitse, ei tarvitse sanoi Vasja, puristaen ystäväänsä kättä, – eihän minua vaivaa mikään, mieleni on vain niin surullinen, Arakdi. En edes itse tiedä mistäsyystä. Kuule puhu mieluummin jostain muusta, älä muistuta minulle ...
- Rauhoitu Jumalan tähden rauhoitu ! Sinähän lopetat työt ajoissa, ihan varmasti lopetat. Ja vaikkapa et lopettaisikaan, niin mikäpä hätä se, ikään kuin se olisi suurikin rikos.
- Arkadi, sanoi Vasja, ja katsoi ystäväänsä niin kummallisesti, että tämä säikähti lopullisesti; vielä milloinkaan hän ei ollut nähnyt Vasjaa niin levottomana. – Jospa olisinkin yksin niin kuin ennen. Ei, en tarkoittanut sitä. Tekee mieleni sanoa sinulle kuin ystävälle, uskoutua ... Muuten, miksi häiritset sinua ? Katsos Arkadi, toisille on annettu paljon, mutta toiset tekevät vähän, sellaiset kuin minä. No, entäpä jos sinulta olisi vaadittu tunnollisuutta, kiitollisuutta – etkä sinä pystyisikään siihen ?
- Vasja, en kerta kaikkiaan ymmärrä sinua ! (27)

Kolmantena yönä sekä Vasja, Arkadi että lukija ovat jo varsin sekavia; Arkadi vääntää niskasta Vasjaa lepäämään, mutta tämä kimmahuttaa ylös sängystä ja syöksyy kirjoittamaan vimmatulla vauhdilla. Lukija ei saa selvää tekstistä. Arkadi huomaa, että Vasja ei ole enää aikoihin kastanut kynäänsä musteeseen. Kynä rapisee ja monta valkoista paperia on laitettu valmiiden pinoon.

Neljäntenä aamuna Vasja on taas kadonnut, Arkadi löytää hänet johtajan luota, jossa joukko ihmisiä on kokoontunut kummallisena seisovan Vasjan ympärille. Tämä on sotilasasennossa ja kuvittelee, että tehtäviensä laiminlyönninvuoksi hänet on määrätty armeijaan.

Onko tämä totuus tulevasta vuodesta: pakkotyö ja tottelevaisuus ?

Entä Arkadi, sen jälkeen kun Vasja on viety laitokseen. Dostojevski kuvaa hänet hahmona, joka näki miten väärä ja tyly maailma on. ”Hän menetti kaiken entisen iloisuutensa ja muuttui ikävystyneeksi, synkäksi.”

Dostojevski, ”Heikko sydän” teoksessa *Valitut kertomukset* suom. Juhani Konkka, WSOY 1998.